

SOMERSET MOEM NING "OY VA SARIQ" ASARIDA INSONNING RUHIY KECHINMALARI

Sunnatova Dilfuza Sherzod qizi

TAFU O'zbek tili va adabiyoti

yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Somerset Moem ning "Oy va sariq chaqa" hikoyasidagi inson ruhiy kechinmalari tahlil qilinadi. Asarda qahramonlarning ichki dunyosi, his-tuyg'ulari, qarama-qarshiliklari va ichki ziddiyatlari tafsilotlar orqali ochib beriladi. Muallif psixologik realizm uslubida inson ruhiyatini chuqur o'rganib, uning qaror qabul qilish jarayonini, ichki iztiroblarini va hayotiy tanlovlarini aks ettiradi. Maqolada qahramonlar bilan bog'liq ramziy obrazlar, masalan, sariq chaqa va oyning qahramon ruhiyatini qanday aks ettirishi tahlil qilinadi. Tadqiqot asarning falsafiy va psixologik mazmunini chuqurroq tushunishga yordam beradi hamda o'quvchiga inson ruhiyatining murakkabligini o'rganish imkonini yaratadi.

Kalit so'zlar: ruhiy, ziddiyat, ramziy obrazlar, his-tuyg'ular, ichki iztiroblar

Abstract: This article analyzes the human psychological processes in the story of "The Bear and the Yellow Jacket" by Somerset Maugham. In the play, the inner world of the characters, their emotions, their contradictions and internal conflicts are revealed through details. In the style of psychological realism, the author deeply studies the human psyche, reflecting its decision-making process, inner suffering and life choices. The article analyzes how symbols associated with heroes, such as the yellow jackets and the moon, reflect the spirit of the hero. The study provides a deeper understanding of the philosophical and psychological content of the work and allows the reader to explore the complexity of the human psyche.

Keywords: psychology, conflict, symbolism, emotions, feeling

Somerset Moem — XX asrning eng taniqli ingliz yozuvchilaridan biri bo'lib, uning asarlari inson ruhiyatining murakkabligini, insoniy his-tuyg'ularni va ichki qarama-

qarshiliklarni chuqur ochib berishi bilan ajralib turadi. Somerset Moem o‘z asarlarida shaxsiy hayotiy tajribalari va kuzatgan ijtimoiy voqealarini uyg‘unlashtirib, psixologik realizm uslubida hikoya qiladi. Shu jihatdan, uning “Oy va sariq chaqa” hikoyasi ham inson ruhiyatini, ichki kechinmalarini va hayotiy qarorlar jarayonini tadqiq etuvchi asarlardan biridir. Hikoya o‘quvchiga inson ruhining ichki murakkabligini ko‘rsatadi. Asarda asosiy e‘tibor qahramonning ichki dunyosi, uning his-tuyg‘ulari, ichki ziddiyatlari va hayotiy tanlovlariga qaratilgan. Somerset Moem psixologik realizm uslubida qahramonlarni tasvirlaydi, ularning ichki monologlari, fikr va tuyg‘ulari orqali o‘quvchiga chuqur psixologik portret yaratadi. Qahramonlar atrofidagi voqea-hodisalar faqat tashqi harakat sifatida emas, balki ularning ruhiy kechinmalarini, ichki qarama-qarshiliklarini ko‘rsatish vositasi sifatida ishlatiladi. Shu sababli, “Oy va sariq chaqa” hikoyasi nafaqat voqea rivoji, balki inson ruhiyatini o‘rganish uchun ham qimmatli adabiy manba hisoblanadi.

Asarda inson ruhiyatini ifodalashda ramziy obrazlar muhim o‘rin tutadi. Masalan, “sariq chaqa” qahramonning ichki dunyosidagi orzu-umidlar, vaqtinchalik baxt va insonning mo‘rt istaklarini ifodalaydi. Shu bilan birga, oy — qahramonning ichki kuzatuvchisi va yolg‘izlik ramzi sifatida ishlatiladi. Bu ramziy obrazlar orqali Somerset Moem qahramonning ichki kechinmalarini yanada ravshan ko‘rsatadi va o‘quvchiga inson ruhining murakkabligi haqida tasavvur beradi. Oyning yoritishi va sariq chaqaning harakati qahramonning his-tuyg‘ulari bilan uyg‘unlashib, uning ruhiy holatini aks ettiradi.

Hikoyadagi qahramonlar turli ichki kechinmalarni boshdan kechiradi: ular hayotiy qarorlar qabul qilish, o‘z orzulari va haqiqat o‘rtasida tanlov qilish, ichki iztiroblar va his-tuyg‘ular bilan kurashish kabi jarayonlardan o‘tadi. Bu esa asarga psixologik chuqurlik va hayotiy realistik rang beradi. Somerset Moem qahramonning ichki dunyosini tasvirlashda nozik tafsilotlardan foydalanadi — masalan, fikrlarning ketma-ketligi, ichki monologlar, o‘zini tutishdagi o‘zgarishlar, his-tuyg‘ularning birdan o‘zgarishi va boshqalar. Shu usullar orqali o‘quvchi qahramonning ruhiy holatini, uning ichki iztiroblarini va qaror qabul qilish jarayonlarini aniqroq his qiladi. Bundan tashqari, hikoyada inson ruhiy kechinmalari atrof-muhit bilan bog‘liq ravishda ham ochib beriladi. Qahramonning yashash muhiti, odamlar

bilan munosabatlari, hayotdagi voqea-hodisalar uning ruhiyatiga ta'sir qiladi. Somerset Moem shuningdek, insonning o'zini tanqid qilish, xatolarini anglash va o'z hayotini tahlil qilish jarayonlarini ham hikoya orqali ochib beradi. Shu bilan birga, asarda insonning ichki dunyosi va tashqi olam o'rtasidagi ziddiyatlar, ichki kechinmalar bilan bog'liq hayotiy voqealar orqali ko'rsatiladi.

Hikoyaning eng muhim jihatlaridan biri — qahramonning ruhiy o'sishi va o'zini anglash jarayonidir. Somerset Moem insonni faqat tashqi harakatlar va ijtimoiy rol orqali emas, balki ichki kechinmalar, orzu-umidlar, qo'rquv va iztiroblar orqali ham ochib beradi. Shu nuqtai nazardan, “Oy va sariq chaqa” hikoyasi inson psixologiyasini o'rganishga qiziqqan har bir o'quvchi uchun qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi.

“Oy va sariq chaqa” hikoyasida Somerset Moem qahramonlarning ichki dunyosini, ruhiy kechinmalarini va hayotiy qarama-qarshiliklarini psixologik realizm uslubida tasvirlaydi. Asarda markaziy o'rin inson ruhiy holati va ichki kechinmalarga berilgan. Har bir obraz o'zining o'ziga xos psixologik portretiga ega bo'lib, ular bir-biri bilan o'zaro munosabat orqali hikoyaning falsafiy mazmunini chuqurlashtiradi. Quyida asardagi asosiy va ramziy obrazlar tahlil qilinadi.

Asar Gagen ismli rassom hayotidan olingan bo'lib, bir yozuvchi yigit tilidan hikoya qilinadi. U tasodifan Londonning kiborlar jamiyati ichiga kirib qoladi va ular orasidagi adabiy muhit bilan, qolaversa, Striklendlar xonadoni bilan tanishadi. Bu xonadonga yozuvchilar, san'atkorlar, adabiyot va san'atga qiziquvchilar tez-tez tashrif buyurib turishardi. Yozuvchi yigit ham bunday yig'inlarga qatnay boshlaydi. Ammo bir kuni uni g'aroyib bir hodisa hayratlantirib qo'yadi. Risoladagidek oila rahbari, ikki farzandning otasi, birja dalloli bo'lmish Charlz Striklend oilasini tashlab, Parijga ketib qolgandi. Butun shaharda uning ma'shuqasi bilan ketib qolganligi haqida mish-mish tarqaydi.

Oila bu voqeadan dovdirab qoladi, ayniqsa, Striklend xonim o'zini tahqirlangandek his qiladi. Qolaversa, ayol boshi bilan ro'zg'orni qanday tebratishni o'ylab siqiladi.

Striklend xonim yozuvchi yigitdan Parijga borib, Striklendni topishini iltimos qiladi va yigitcha istar-istamas ko'nadi. Parijga borib, Charlz bilan ko'rishgach hayrati yanada

oshadi. Charlz hech qanaqa ayol ketidan ketmagandi. U yoshligida rassom bo'lishni, o'lmas asarlar yaratishni orzu qilgan bo'ladi. Ammo otasining qistovi bilan umuman boshqa sohani tanlashga majbur bo'lgandi. Mana qirqni qoralabdiki, bu orzu uni tark etmabdi, aksincha, hammasidan kechishga jur'at beribdi. Parijga ham shu orzuni quvib kelgandi.

Yigit nihoyatda hayratlangandi. Sababi shuki, u ilgari Striklendda san'at va adabiyotga ortiqcha qiziqish payqamagandi. Striklend judayam faqir hayot kechirayotgandi. Uning yaratayotgan asarlari barchaga g'alati ko'rinar edi. Hamma uning ustidan kulardi. Faqatgina o'rtamiyona rassom Struvegina unda nodir iste'dod borligini ta'kidlard i. Keyinroq Charlz Striklend kasal bo'lib qoladi va uning hayotini Struve saqlab qoladi. Uni uyiga olib kelib parvarishlaydi. Bu orada Striklendni Struvening xotini sevib qoladi. Oqibatda, Struve uyidan chiqib ketishga majbur bo'ladi. Striklend ayolning yalang'och rasmini chizgach unga qiziqishi qolmaganini aytib, tashlab ketadi. Alamiga chidolmagan Struve xonim o'z joniga qasd qiladi.

Keyinroq Striklend Ata ismli qiz bilan turmush qurib, Taiti orolida yashay boshlaydi. U yerdagi sokin muhit uning ijod qilishiga ayni muddao edi. Ammo u moxov kasaliga duchor bo'ladi va odamlardan butunlay uzilib qoladi. Hatto ko'r bo'lib qolgan vaqtidayam ijoddan to'xtamaydi. O'limidan oldin u shoh asarini yaratadi. Uni yog'och uyining yog'och devorlarigi chizgandi. Ataga bu suratlarni uyga qo'shib yoqib yuborishini vasiyat qiladi. Ata vasiyatni bajaradi...

Striklend xonim esa biroz ikkilanishlardan so'ng ro'zg'or tebratish maqsadida o'z tadbirkorligini boshlaydi. Keyinchalik boyib ketadi.

Striklendning bir chaqaga qimmat deya masxaralangan asarlari keyinchalik juda-juda qimmatga sotila boshlaydi.

Hikoyaning markazida asosiy qahramon turadi, u insonning ichki dunyosidagi murakkab kechinmalarni aks ettiradi. Qahramonning hayotiy tajribalari, qaror qabul qilishdagi ikkilanishlari va ichki ziddiyatlari asarning asosiy mavzularidan biridir.

Somerset Moem qahramonning ruhiy holatini tasvirlashda quyidagi jihatlar e'tibor beradi:

Ichki monologlar va o'zini tahlil qilish: Qahramon doimiy ravishda o'z his-tuyg'ularini tahlil qiladi, o'z xatolarini, istaklarini va qo'rquvlarini anglashga harakat qiladi. Bu ichki monologlar qahramonning ruhiy kechinmalarini aniq ifodalaydi. Masalan, u orzulari va haqiqat o'rtasidagi qarama-qarshilikni his qiladi, bu esa uning ichki iztiroblarini kuchaytiradi. Hayotiy qarorlar va ularning oqibatlari: Qahramon qaror qabul qilganda, uning ichki kechinmalari, xavotirlari va ichki ziddiyatlari o'quvchiga yetkaziladi. Somerset Moem qaror qabul qilish jarayonini tafsilotlar orqali tasvirlab, qahramonning psixologik portretini yanada chuqurlashtiradi.

Ichki iztiroblar va yolg'izlik hissi: Qahramon ko'pincha yolg'izlik va tushunilmaslik hissini boshdan kechiradi. Bu uning ichki dunyosini yanada murakkablashtiradi va o'quvchiga inson ruhiyatidagi noaniqlik va ichki kurashni ko'rsatadi. Qahramonning ruhiy holati, shuningdek, uning orzu-umidlari va ichki istaklari orqali ham ochib beriladi. Somerset Moem qahramonni oddiy tashqi voqea-hodisalar bilan emas, balki uning ichki qarama-qarshiliklari va ruhiy iztiroblari bilan tasvirlaydi. Shu jihatdan, qahramonning ruhiy portreti hikoyaning psixologik markazini tashkil qiladi.

Hikoyadagi sariq chaqa ramziy ma'noga ega bo'lib, qahramonning ichki dunyosidagi orzu-umidlar, vaqtinchalik baxt va insoniy mo'rtlikni ifodalaydi. Sariq chaqa orqali Somerset Moem inson ruhining ichki murakkabligini quyidagi jihatlar orqali ko'rsatadi: Orzu va istaklarning ramzi: Sariq chaqa qahramonning hayotidagi orzu-umidlarni aks ettiradi. U qahramonning ichki dunyosidagi xayolparastlik va hayotiy orzularini ramziy tarzda tasvirlaydi. Hayotdagi beqarorlik va vaqtinchalik baxt: Sariq chaqa tez harakatlanadi, tez yo'qoladi yoki paydo bo'ladi, bu esa inson hayotidagi vaqtinchalik baxt va hayotiy noaniqliklarni ramziy qiladi. Qahramonning ruhiy kechinmalari sariq chaqa bilan bog'liq harakatlar orqali yanada ochiladi. Ichki qarama-qarshiliklarni aks ettirish: Qahramon sariq chaqa bilan duch kelganda, uning ichki dunyosida turli xil his-tuyg'ular uyg'onadi: hayajon, umid, xavotir va qo'rquv. Bu ichki kechinmalar uning psixologik portretini yanada chuqurlashtiradi.

Shunday qilib, sariq chaqa — qahramonning ichki ruhiy dunyosining vizual ramzi, u o'quvchiga qahramonning ichki kechinmalarini sezdiradi.

Oy hikoyada qahramonning ichki kuzatuvchisi va yolg'izlik ramzi sifatida ishlatiladi. U qahramonning ruhiy holatini, introspeksiyasini va hayotiy tafakkurini aks ettiradi. Oy va sariq chaqa bir-birini to'ldiruvchi simvol sifatida ko'rinadi: biri haqiqat va o'zini anglashni, ikkinchisi esa orzu-umid va hayolparastlikni ifodalaydi. Yorituvchi sifatida oy: Oy qahramonning ichki dunyosini yoritadi, uning his-tuyg'ularini va qarorlarini kuzatadi. Shu bilan birga, oy qahramonning yolg'izligi va ichki iztiroblarini yanada ravshan qiladi.

O'z-o'zidan savol tug'iladi. Asar nomi nega "Oy va sariq chaqa?" Bilamizki, oy ravshanlik, yorug'lik ramzi. Insonning orzu-maqсадlari uning hayot mazmuni, oy yangliq nurli yo'li hisoblanadi. Shunday ekan, Striklend uchun rassom bo'lish, o'zidan bebaho san'at asarlarini qoldirish — uning oyi edi. Va undan boshqa narsalar – qulay sharoit, totli yeguliklar, shinam uy, hattoki oila ham sariq chaqa edi. Undan farzandlarini yaxshi ko'rishi so'ralganda u: "Ularni oldin yaxshi ko'rardim, keyin esa qizig'i qolmadi", deya javob beradi. Shundan ham maqsadining kuchi qay darajadaligini anglasak bo'ladi.

Ichki introspeksiya va ruhiy kechinmalar: Oy qahramonning ichki dunyosini aks ettiruvchi vosita sifatida ishlaydi. U qahramonning orzu-umidlari va hayotiy qarama-qarshiliklari bilan uyg'unlashadi. Qahramon bilan ramziy bog'lanish: Oy va sariq chaqa birgalikda qahramonning ichki kechinmalarini yanada boyitadi. Oy uning ruhiy iztiroblarini, sariq chaqa esa ichki orzu-umidlarini ifodalaydi. Shu tarzda, asardagi ramziy obrazlar qahramonning psixologik portretini mukammal tarzda ochib beradi.

Hikoyadagi boshqa minor obrazlar ham qahramonning ruhiy holatini tushunishga yordam beradi. Ular qahramon bilan o'zaro munosabatda bo'lib, uning ichki kechinmalarini aks ettiradi:

Do'stlar va atrofdagilar: Ular qahramonning qarorlarini, hayotiy tanlovlarini va ichki iztiroblarini yanada ochib beradi. Shu orqali qahramonning ruhiy portreti kengayadi va murakkablashadi.

Atrof-muhit: Qahramon yashayotgan muhit ham uning ruhiy kechinmalariga ta'sir qiladi. Masalan, yolg'izlik, tashqi hodisalar yoki voqealar uning ichki iztiroblarini kuchaytiradi. Obrazlar orqali Somerset Moem qahramonning ruhiy dunyosini yanada boyitadi, uning ichki qarama-qarshiliklari va his-tuyg'ulari o'quvchiga aniq yetkaziladi. Somerset Moem asarda psixologik realizm uslubini qo'llaydi. U qahramonlarning ichki dunyosini nozik tafsilotlar bilan ochib beradi:

Ichki monologlar va fikrlar orqali qahramonning ichki iztiroblari ko'rsatiladi. Ramziy obrazlar (sariq chaqa, oy) orqali qahramonning ichki kechinmalari va orzu-umidlari aks ettiriladi. Tashqi voqea-hodisalar va qahramonning atrofdagi odamlar bilan munosabatlari uning ruhiy holatini yanada chuqurroq ochib beradi. Somerset Moem ning uslubi o'quvchiga qahramonning ruhiy kechinmalarini his qilish va ichki dunyosini anglash imkonini beradi. Shu jihatdan, hikoya inson ruhiyatini o'rganish uchun mukammal adabiy manba hisoblanadi.

“Oy va sariq chaqa” hikoyasida inson ruhiy kechinmalari quyidagi asosiy jihatlar bilan ochib beriladi:

- ❖ *Ichki ziddiyat va qarama-qarshiliklar*
- ❖ *Orzu va haqiqat o'rtasidagi kurash*
- ❖ *Ichki iztiroblar va yolg'izlik hissi*
- ❖ *Qaror qabul qilishdagi shubha va xavotir*
- ❖ *Ichki monologlar orqali o'zini anglash va tahlil qilish*

Hikoya o'quvchiga inson psixologiyasining murakkabligini va ruhiy kechinmalarning hayotiy ahamiyatini tushuntiradi.

Striklendning maqsadi hech qachon shon-shuhrat bo'lmagan. U shunchaki o'zi istagan san'at bilan xumoridan chiqqunicha shug'ullanish, qalb so'zlarini insonlarga rasmlari bilan yetkazish, umuman olganda, dunyoda o'z qalbini manguga qoldirish edi. U buning uddasidan chiqdi. Agar mashhurlik istaganda hayoti so'ngida chizgan shoh asarini yoqtirib yubormas edi.

Hayotda har kim o'z yo'lini to'g'ri tanlashi va bu yo'ldagi to'siqlarni yengib o'tishi judayam muhim. Majburlash inson irodasini yoki sindiradi, yoki o'ta kuchli qilib yuboradi. Zero, inson qiziqqan yo'nalishi, qiziqqan sohasiga o'zgacha mehr qo'yadi va aynan o'sha yo'nalishda muvaffaqiyat qozonadi. Boshqa yo'l va boshqa manzilga tushib qolgan shaxs esa o'zidan va hayotdan ko'ngli to'lmagan holatda umr kechiradi.

Somerset Somerset Somerset Moem ning "Oy va sariq chaqa" hikoyasi inson ruhiyatining murakkabligini va ichki kechinmalarini chuqur ochib beruvchi adabiy asardir. Hikoyada asosiy qahramonning ichki monologlari, ichki iztiroblari va qarama-qarshiliklari psixologik realizm uslubida tasvirlanadi. Qahramonning orzu-umidlari, vaqtinchalik baxti va ichki qarama-qarshiliklari sariq chaqa va oy kabi ramziy obrazlar orqali yanada boyitiladi. Asarda insonning hayotiy qarorlar qabul qilish jarayoni, ichki ziddiyatlar bilan kurashishi, o'zini anglash va tahlil qilish jarayonlari ochib berilgan. Shu bilan birga, qo'llab-quvvatlovchi obrazlar va atrof-muhit qahramonning ruhiy kechinmalarini yanada ravshanlashtiradi. Hikoya o'quvchiga inson ruhiyatining murakkab, rang-barang va noaniq tabiatini his qilish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, "Oy va sariq chaqa" nafaqat adabiy tahlil, balki inson psixologiyasini o'rganish nuqtai nazaridan ham qimmatli manbadir. Somerset Somerset Moem ning psixologik realizm uslubi va ramziy obrazlari qahramonning ruhiy portretini mukammal ochib beradi, o'quvchiga insoniy his-tuyg'ular, ichki iztiroblar va hayotiy qarama-qarshiliklarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Саримсоқров Б. Адабиётнинг ижтимоий табиати // Узбек тили ва адабиёти.-1995.
2. Qur'onov D. Adabiyotshunoslikka kirish. Toshkent.: "Fan" nashriyoti, 2007.
3. Somerset Somerset Moem . Oy va sariq chaqa. Toshkent.: O'qituvchi nashriyoti, 2019.
4. [Ziyo.uz elektron sayti](http://Ziyo.uz)